

Faglærte i Danmark

Andelen af unge faglærte er reduceret markant i løbet af de seneste to årtier. I slutningen af 1990'erne var 40 pct. af de 30-34-årige faglærte. I 2017 var andelen faldet til 28 pct.

Denne analyse tegner et nuanceret billede af de faglærte, som uddannes i Danmark i dag. Til forskel fra tidligere er størstedelen af de faglærte social- og sundhedsuddannede, mens faglærte håndværkere kun udgør en fjerdedel af gruppen af nyuddannede.

Analysen viser, at en faglært uddannelse giver et godt afsæt til at finde beskæftigelse efter endt uddannelse. 74 pct. af de faglærte er i beskæftigelse umiddelbart efter, at de er udlært, og beskæftigelsesgraden er væsentlig højere end blandt nyuddannede med en videregående uddannelse, hvor kun halvdelen er i beskæftigelse. Efter nogle år på arbejdsmarkedet er ledigheden blandt faglærte kun en anelse højere end ledigheden blandt nyuddannede med mellemlange og lange videregående uddannelser, og meget få har været berørt af langtidsledighed.

Faglærtes generelt gode beskæftigelsesmuligheder kan hænge sammen med, at en stor del af uddannelsen består af praktikforløb på en arbejdsplads, hvor eleverne bliver klædt på til at kunne træde direkte ind på arbejdsmarkedet, når de er udlært. Der er således en tæt sammenhæng mellem valget af fagområde på erhvervsuddannelserne, og hvilken branche man efterfølgende finder beskæftigelse i.

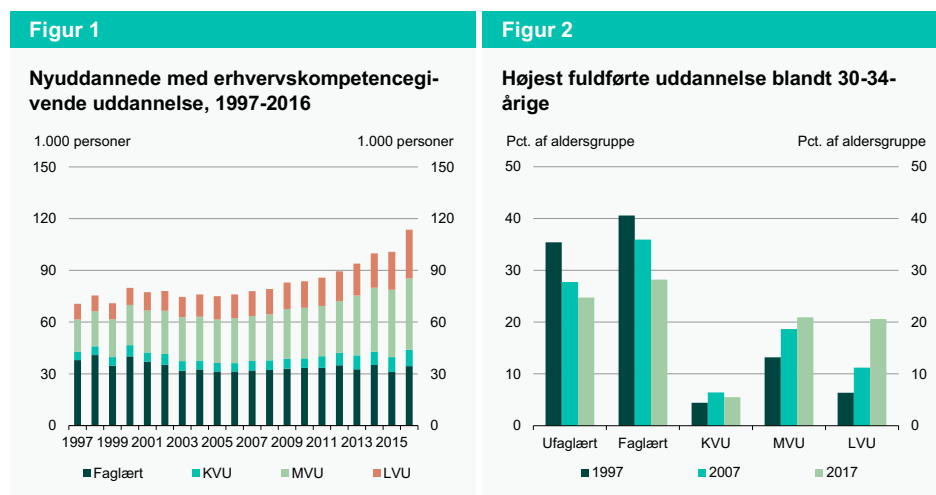
Også målt på indkomst har de faglærte et godt fodfæste efter endt uddannelse. Medianindkomsten er i det første år efter dimission næsten på niveau med indkomsten for nyuddannede med korte og mellemlange videregående uddannelser.

Derudover viser analysen, at der generelt er en positiv sammenhæng mellem uddannelseslængde og erhvervsindkomst efter endt uddannelse. De fleste erhvervsuddannelser er kortere end videregående uddannelser, og samtidig er indkomsten for faglærte typisk lavere end indkomsten for personer med en længere uddannelse.

Analysen viser imidlertid også, at der for en given uddannelseslængde er betydelige indkomstforskelle på tværs af faggrupper både inden for det enkelte uddannelsesniveau og på tværs af erhvervsuddannelser og videregående uddannelser.

Hvem er de faglærte?

I 2016 fuldførte godt 34.000 personer en erhvervsfaglig uddannelse. Antallet af nyuddannede faglærte har ligget nogenlunde stabilt – målt i absolutte tal – siden starten af 00'erne, jf. figur 1.

Anm.: *Ufaglært* omfatter grundskole, førskoleuddannelser, forberedende uddannelser, danskundervisning ved sprogcentre, ikke-kompetencegivende erhvervsfaglige grundforløb, gymnasiale uddannelser samt uoplyst.
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Blandt 30-34-årige, hvor de fleste har færdiggjort en uddannelse, er andelen af faglærte reduceret kraftigt i løbet af de sidste tyve år. I 1997 var 40 pct. af de 30-34-årige faglærte, ti år efter var andelen faldet til 36 pct., og i 2017 var der kun 28 pct. faglærte i aldersgruppen, jf. figur 2.

Faldet i andelen af unge faglærte er en del af en generel forskydning i befolkningens uddannelsesvalg. Således er der de sidste tyve år kommet væsentligt færre ufaglærte, mens flere får en mellemlang og en lang videregående uddannelse. Blandt de 30-34-årige er særligt andelen med en lang videregående uddannelse er vokset markant fra 6 pct. i 1997 til 21 pct. i 2017. Dertil kommer, at faglærte i dag bliver senere færdige med deres uddannelse. Faldet i andelen af faglærte er således mindre markant blandt 35-39-årige.

Karakteristik af nyuddannede faglærte

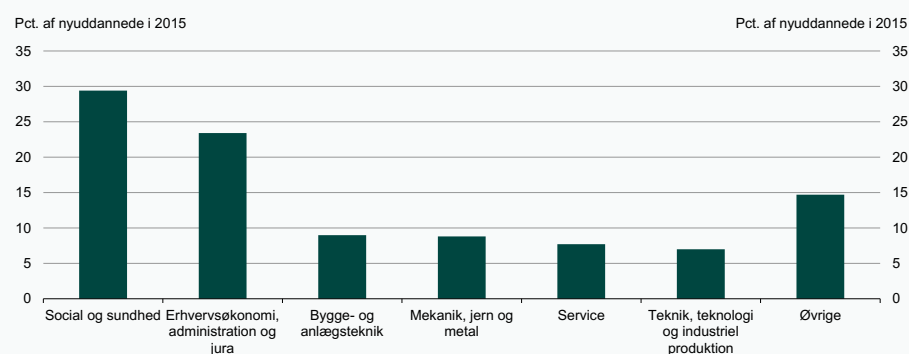
Faglærte har gennemført en praktisk uddannelse, som retter sig mod et erhverv. Uddannelsen veksler mellem undervisning på skole og perioder i praktik.

Der er over hundrede forskellige erhvervsuddannelser og endnu flere forskellige specialer. Erhvervsuddannelserne består af et grundforløb, som foregår på en erhvervsskole, og et hovedforløb, som foregår i praktik i en virksomhed samt skoleophold. Uddannelsesstederne er fordelt over hele landet på flere end 80 erhvervsskoler og afdelinger herunder. Erhvervsuddannelserne har vidt forskellig varighed fra omkring 1½ år og op til 5½ år.

I dag uddannes der flest faglærte inden for social- og sundhedsområdet, herunder social- og sundhedsassistenter, social- og sundhedshjælpere, pædagogiske assistenter og tandklinikassistenter. I 2015 var det knap hver tredje af de nyuddannede, som specialiserede sig i social og sundhed, jf. figur 3.

Figur 3

Nyuddannede faglærte fordelt på fagområder

Anm.: Nyuddannede i 2015. Fagområderne baserer sig på Danmarks Statistiks DISCED-15 klassifikation. *Øvrige* omfatter fagområderne Audio-visuel teknik og medieproduktion; Forsvar, politi og sikkerhed; Kunstnerisk; Jordbrug, skovbrug og fiskeri; Transport; Undervisning og læring samt uoplyste.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Den næststørste gruppe er erhvervsøkonomi, administration og jura med en andel på 23 pct. af de nyuddannede. Denne faggruppe omfatter mange forskelligartede fagretninger som eksempelvis uddannelsen som salgsassistent i detailhandlen og andre merkantile uddannelser, kontor- og sekretæruddannelser samt finansuddannelsen, som kan føre til job som fx realkreditassistent og bankfunktionær.

Den tredjestørste faggruppe er bygge- og anlægsteknik, hvor der blandt andet uddannes traditionelle faglærte håndværkere som malere, murere, tømrere og bygningsstøttere. I 2015 havde 9 pct. af de nyuddannede specialiseret sig inden for bygge- og anlægsteknik.

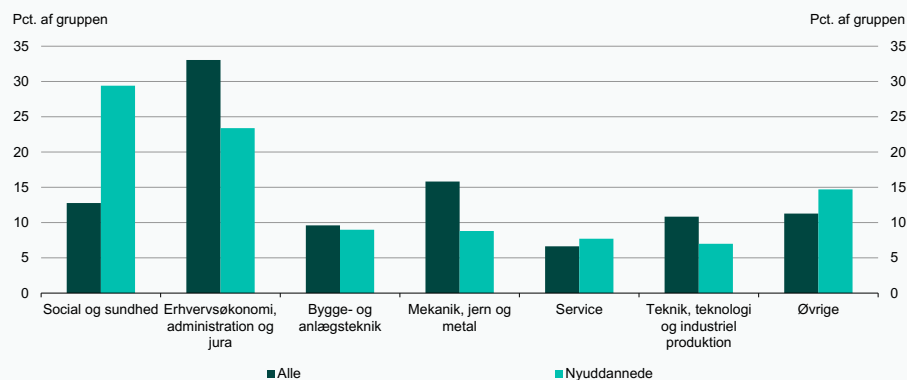
Andre traditionelle faglærte håndværkere som fx mekanikere, smede og vvs'ere uddannes inden for mekanik, jern og metal, mens eksempelvis elektrikere og elinstallatører uddannes inden for teknik, teknologi og industriel produktion. Endelig er der en relativt stor gruppe faglærte, som specialiserer sig i servicefag og uddannes som eksempelvis frisører, kosmetikere, kokke og tjenere.

Ser man i stedet på den samlede gruppe af faglærte, fordeler de sig noget anderledes på tværs af fagområder end gruppen af nyuddannede. Blandt alle faglærte i den erhvervsaktive alder er der således markant flest faglærte med en uddannelse inden for erhvervsøkonomi, administration og jura svarende til en tredjedel af hele gruppen. Derefter følger gruppen af faglærte med uddannelser inden for mekanik, jern og metal, som udgør

15 pct., mens social og sundhedsområdet – som er det største fagområde blandt de nyuddannede – kun udgør 13 pct. af den samlede gruppe af faglærte, jf. figur 4.

Figur 4

Faglærte i den erhvervsaktive alder fordelt på fagområder, 2017

Anm.: *Alle* er personer i alderen 15-64 år med en faglært uddannelse som sin højest fuldførte i 2017. *Nyuddannede* er målt i 2015, svarende til gruppen i figur 3. *Øvrige* omfatter fagområderne Audio-visuel teknik og medieproduktion; Forsvar, politi og sikkerhed; Informations- og kommunikationsteknologi; Kunstnerisk; Jordbrug, skovbrug og fiskeri; Transport; Undervisning og læring samt uoplyste.

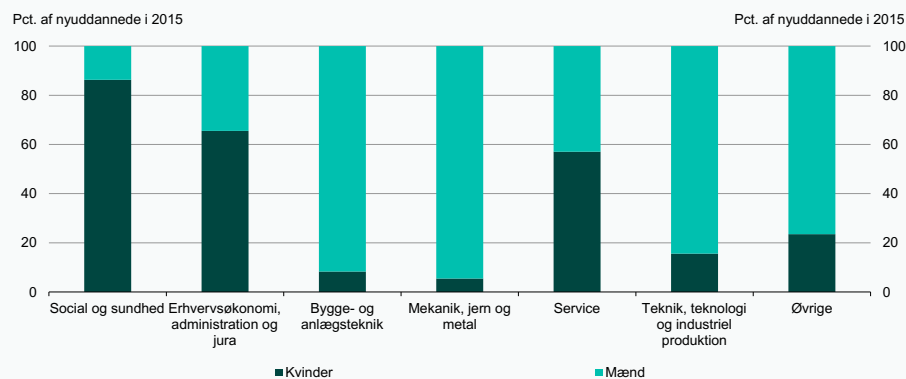
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Forskydningen mellem fagområder skyldes blandt andet, at efterspørgslen efter faglært arbejdskraft har ændret sig væsentligt over tid. Teknologiske fremskridt har eksempelvis mindsket efterspørgslen efter kontoruddannede sekretærer, realkreditassistenter og efterhånden også salgsassistenter, hvilket giver sig udslag i færre nyuddannede faglærte inden for erhvervsøkonomi, administration og jura. Omvendt er efterspørgslen efter faglært arbejdskraft på social- og sundhedsområdet øget mærkbart i forhold til år tilbage, hvor dele af de social- og sundhedsfaglige arbejdsopgaver blev varetaget af ufaglærte. Efterspørgslen efter faglært arbejdskraft på social- og sundhedsområdet er ligeledes øget i takt med borgernes stigende levetid.

Der er cirka lige mange kvinder og mænd blandt nyuddannede faglærte. Men fagområderne er relativt kønsdelte. Kvinderne er især overrepræsenterede på social- og sundhedsområdet (hvor 86 pct. af de nyuddannede er kvinder) samt inden for erhvervsøkonomi, administration og jura (hvor 65 pct. er kvinder). Omvendt er det især mænd, som uddanner sig inden for bygge- og anlægsteknik samt mekanik, jern og metal, jf. figur 5.

Figur 5

Kønsfordeling blandt nyuddannede faglærte fordelt på fagområder

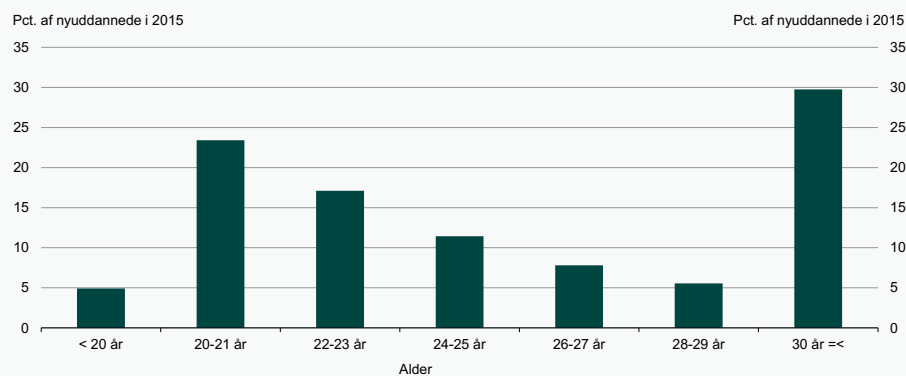
Anm.: Nyuddannede i 2015.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Erhvervsuddannelserne udmærker sig ved sin sammensatte elevgruppe: Der er de helt unge, som er gået den "lige vej" efter folkeskolen og bliver udlært, enten før de fylder 20 eller i 20-21-års-alderen, men der er også en stor gruppe, svarende til godt 30 pct. af de nyuddannede faglærte, som starter senere i livet og fuldfører efter, de er fyldt 30 år, jf. figur 6.

Figur 6

Aldersfordeling blandt nyuddannede faglærte

Anm.: Nyuddannede i 2015.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

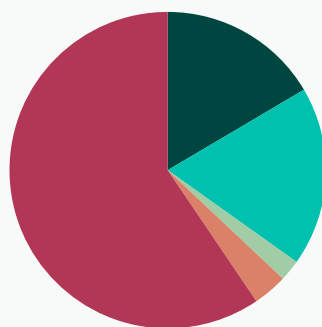
Aldersfordelingen varierer en del på tværs af fagområder. Gennemsnitsalderen for nyuddannede faglærte er højst på transportområdet og social- og sundhedsområdet, hvor de nyuddannede i 2015 var hhv. 36 og 33 år i 2015. Til sammenligning var gennemsnitsalderen 28½ år for alle nyuddannede i 2015. Det er blandt andet nyuddannede fra byg-

ge- og anlægsteknikområdet (som i gennemsnit er godt 24 år, når de er udlært) og nyuddannede fra mekanik, jern og metal (som i gennemsnit er 25½ år, når de er udlært), som trækker gennemsnitsalderen for den samlede gruppe af nyuddannede faglærte ned.

En del af forklaringen på den store aldersspredning på erhvervsuddannelserne er, at en betydelig del af eleverne på erhvervsskolerne ikke har taget den "lige vej" igennem uddannelsessystemet. Således har en stor del af dem, som ender med at fuldføre en faglært uddannelse, forinden fuldført enten en gymnasial uddannelse eller en anden erhvervs-kompetencegivende uddannelse. Ser vi på gruppen af faglærte, som dimitterede i 2015, havde 17 pct. allerede en erhvervsuddannelse, og yderligere 18 pct. havde i forvejen gennemført en gymnasial uddannelse. Dertil kommer knap 4 pct. af de nyuddannede faglærte, som forinden havde fuldført en videregående uddannelse, jf. figur 7.

Figur 7

Forudgående uddannelse for nyuddannede faglærte

■ Erhvervsuddannelse ■ Gymnasial uddannelse ■ Både erhvervsuddannelse og gymnasial uddannelse ■ Videregående uddannelse ■ Øvrige

Anm.: Andelen af nyuddannede faglærte, som har gennemført en studiekompetencegivende eller en erhvervs-kompetencegivende uddannelse, inden de påbegyndte hovedforløbet på den erhvervsuddannelse, som blev fuldført i 2015. Personer med en videregående uddannelsesbaggrund tæller kun med i denne gruppe (og altså ikke også i gruppen med fx en gymnasial uddannelse).

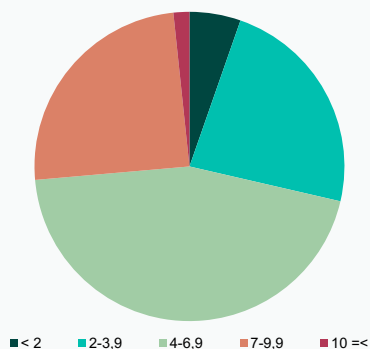
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

De, som fuldfører en erhvervsuddannelse, adskiller sig desuden markant fra de, som får en videregående uddannelse, når man ser på deres faglige forudsætninger fra folkeskolen.

Blandt de nyuddannede faglærte under 30 år har 29 pct. relativt svage faglige forudsætninger i form af et karaktergennemsnit i dansk og matematik fra folkeskolens 9. eller 10. klasse på enten mindre end 2 eller mellem 2 og 4. Denne gruppe udgør kun 3 pct. blandt nyuddannede på videregående uddannelser, jf. figur 8 og 9.

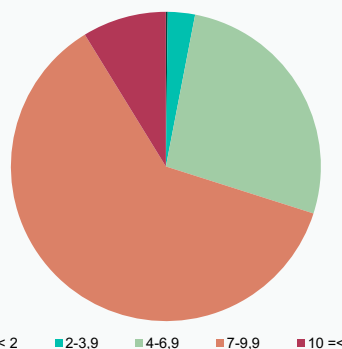
Figur 8

Karaktergennemsnit i folkeskolen for nyuddannede faglærte, 2015

Figur 9

Karaktergennemsnit i folkeskolen for nyuddannede på videregående uddannelser, 2015

Anm.: Karaktergennemsnit i dansk og matematik fra folkeskolens 9. eller 10. klasse for nyuddannede i 2015. Der ses alene på gruppen af nyuddannede under 30 år, hvor der er karakteroplysninger fra alle de relevante prøver i dansk og matematik. For de elever, som har afsluttet både 9. og 10. klasse, er det højeste karaktergennemsnit valgt. Gruppen med en videregående uddannelse omfatter ikke bachelordimitender.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

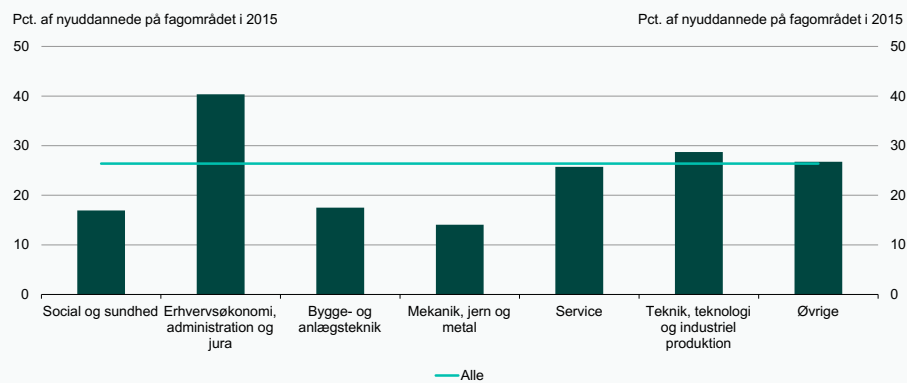
Omvendt er der markant flere nyuddannede med relativt stærke faglige forudsætninger på de videregående uddannelser, hvor 70 pct. har opnået et karaktergennemsnit i dansk og matematik på mindst 7. Blandt nyuddannede faglærte udgør denne gruppe 26 pct.

Blandt de største fagområder på erhvervsuddannelserne er der flest fagligt stærke faglærte på uddannelserne inden for erhvervsøkonomi, administration og jura. Her har 40 pct. et karaktergennemsnit i dansk og matematik på mindst 7.

Det eneste andet fagområde med flere fagligt stærke elever end gennemsnittet er uddannelserne inden for teknik, teknologi og industriel produktion, hvor 29 pct. har stærke faglige forudsætninger fra folkeskolen. Omvendt er der relativt få fagligt stærke elever på social- og sundhedsområdet, bygge- og anlægsteknikområdet og inden for mekanik, jern og metal, jf. figur 10.

Figur 10

Nyuddannede faglærte med stærke faglige forudsætninger fordelt på fagområder

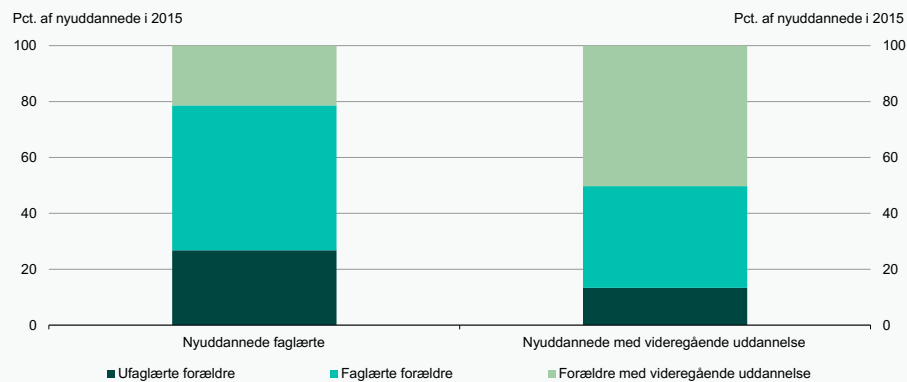
Anm.: Stærke faglige forudsætninger er defineret som et karaktergennemsnit i dansk og matematik fra folkeskolens 9. eller 10. klasse på mindst 7. Se desuden anmærkning til figur 8 og 9.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Forældrebaggrund

Nyuddannede fra erhvervsuddannelserne er desuden kendetegnet ved, at relativt få af deres forældre har en videregående uddannelse. Sammenlagt har 21 pct. af de nyuddannede faglærte en mor eller en far med en videregående uddannelse, jf. figur 11.

Figur 11

Højest fuldførte uddannelse blandt forældre til nyuddannede

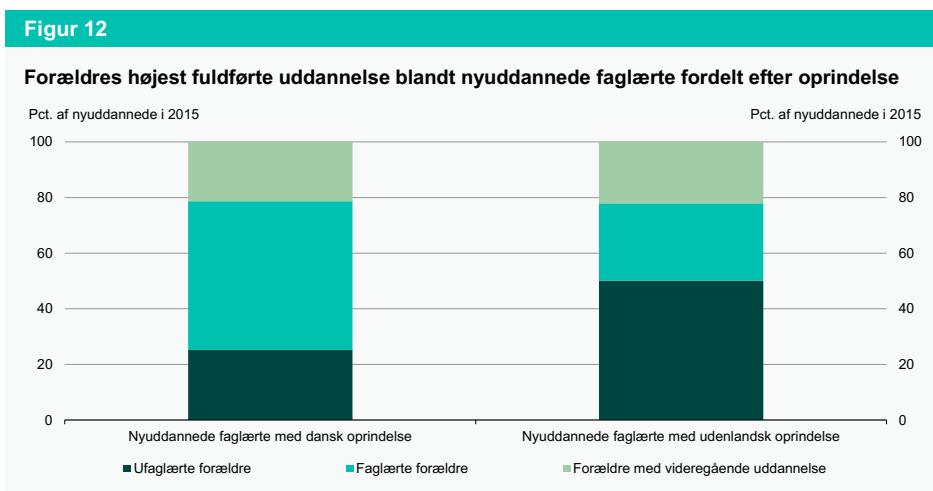

Anm.: Højest fuldførte uddannelse blandt forældre til faglærte og personer med en videregående uddannelse, som dimiterede i 2015. Nyuddannede med en videregående uddannelse omfatter ikke bachelordimitterende. Ufaglært omfatter grundskole, førskoleuddannelser, forberedende uddannelser, danskundervisning ved sprogcentre, ikke-kompetencegivende erhvervsfaglige grundforløb, gymnasiale uddannelser samt observationer, hvor moren/faren er kendt, men hvor deres uddannelse er uoplyst. Personer, hvor moren og faren er ukendt, indgår ikke. Forældrenes uddannelsesstatus er opgjort i det år, hvor barnet fyldte 15.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Til sammenligning har halvdelen af nyuddannede med en videregående uddannelse en-

ten en mor eller en far med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. Godt halvdelen af de nyuddannede faglærte har forældre, som selv er faglærte, mens 27 pct. har forældre, der er ufaglærte.

I den sammenhæng spiller det ind, at unge med en anden oprindelse end dansk udgør en stigende andel af de nyuddannede faglærte. Nyuddannede faglærte med udenlandsk oprindelse kommer nemlig i højere grad fra hjem, hvor forældrene er ufaglærte, jf. figur 12.

Anm.: Højest fuldførte uddannelse blandt forældre til faglærte af dansk hhv. udenlandsk oprindelse, som dimiterede i 2015. Bemærk, at personer, hvor moren og faren er ukendt, ikke indgår. Det er markant oftere tilfældet for personer med udenlandsk oprindelse, hvor mere end halvdelen har ukendt far og mor. Se i øvrigt anmærkning til figur 11.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

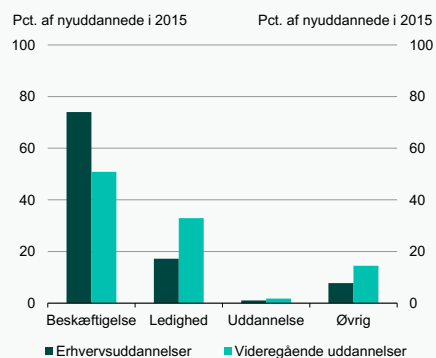
Tilknytning til arbejdsmarkedet efter endt uddannelse

For de nyuddannede faglærte er næste skridt at finde beskæftigelse. En faglært uddannelse giver et godt afsæt til at finde fodfæste på arbejdsmarkedet allerede fra dag ét efter endt uddannelse. De fleste faglærte er i beskæftigelse kort tid efter, de er udlært, og i en sammenligning med personer, som færdiggør en videregående uddannelse, er der langt færre ledige faglærte.

Umiddelbart efter endt uddannelse er 74 pct. af de nyuddannede faglærte i beskæftigelse, mens 17 pct. er ledige. Blandt gruppen af nyuddannede med en videregående uddannelse er kun 51 pct. i beskæftigelse en måned efter endt uddannelse, mens 33 pct. er ledige, jf. figur 13.

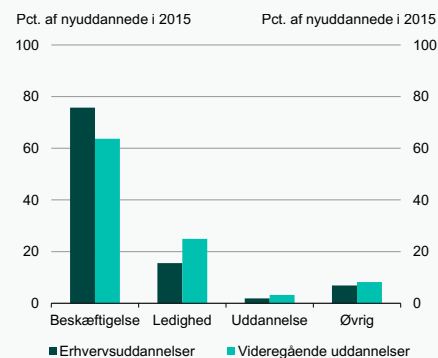
Figur 13

Forsørgelsesgrundlag 1 måned efter endt uddannelse

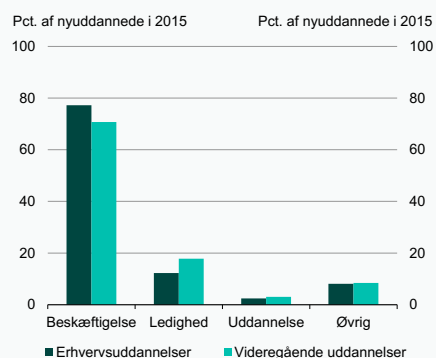
Figur 14

Forsørgelsesgrundlag 3 måneder efter endt uddannelse

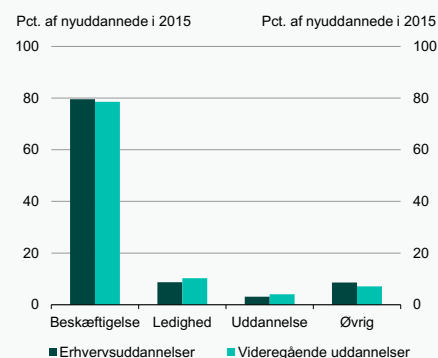
Figur 15

Forsørgelsesgrundlag 6 måneder efter endt uddannelse

Figur 16

Forsørgelsesgrundlag 12 måneder efter endt uddannelse

Anm.: Faglærte og personer med en videregående uddannelse, som dimitterede i 2015. Gruppen med en videregående uddannelse omfatter ikke bachelordimitterede. *Beskæftigelse* er inkl. selvstændige, mens *øvrig* er alle uden fra arbejdsstyrken bortset fra personer under uddannelse. Der ses alene på personernes primære status i arbejdsmarkedsregnskabet. Ændringer i dimissionsåret giver anledning til enkelte forskydninger, men de overordnede konklusioner ændres ikke.

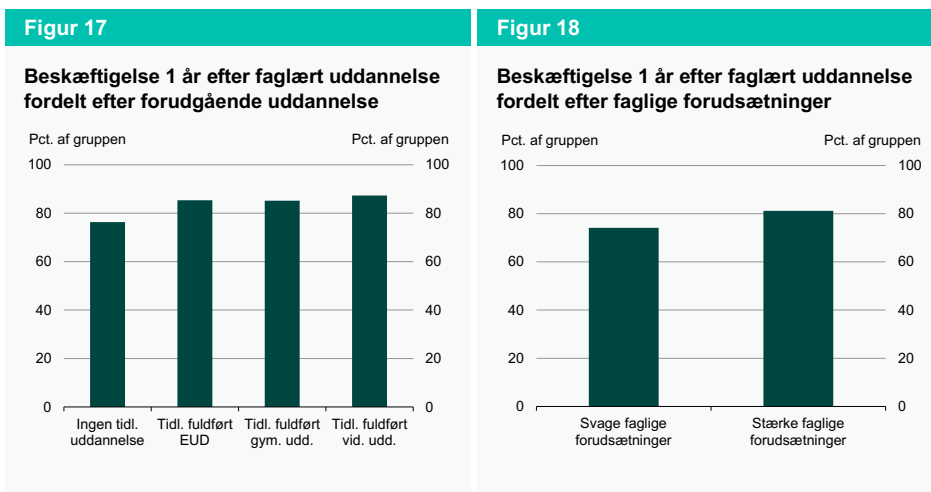
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Søgeledigheden er således markant lavere for nyuddannede faglærte end for nyuddannede med en videregående uddannelse. 3 måneder efter endt uddannelse er der fortsat flere faglærte end personer med en videregående uddannelse, som er i beskæftigelse, men forskellen mellem grupperne er mindre. Således er 76 pct. af de nyuddannede faglærte i beskæftigelse 3 måneder efter endt uddannelse, mens det samme gør sig gældende for 64 pct. af gruppen med en videregående uddannelse, jf. figur 14.

Et år efter endt uddannelse er der stort set lige mange fra gruppen af nyuddannede faglærte og gruppen af nyuddannede med en videregående uddannelse, som er i beskæftigelse. For begge grupper drejer det sig om knap 80 pct. af de nyuddannede, jf. figur 16.

Den høje beskæftigelsesgrad blandt nyuddannede faglærte er bredt forankret på tværs af elevgrupper.

Blandt de nyuddannede faglærte, som ikke har gennemført en anden uddannelse forinden, er beskæftigelsesgraden et år efter endt uddannelse kun en anelse lavere end gennemsnittet, svarende til 76 pct. af gruppen. Omvendt er beskæftigelsesgraden lidt højere end gennemsnittet for de elevgrupper, som forinden har fuldført enten en gymnasial uddannelse eller en anden erhvervskompetencegivende uddannelse, jf. figur 17.

Anm.: Andel beskæftigede (inkl. selvstændige) 12 måneder efter endt faglært uddannelse i 2015. I figuren til venstre sammenlignes tallet for gruppen uden forudgående uddannelse med tallet for grupper af nyuddannede, som forinden har fuldført enten en erhvervsuddannelse, gymnasial uddannelse eller en videregående uddannelse. Se desuden anmærkning til figur 7. I figuren til højre vises tallet for grupper af nyuddannede faglærte, som har relativt svage hhv. stærke faglige forudsætninger i form af et karaktergennemsnit i dansk og matematik fra folkeskolens 9. eller 10. klasse på mindre end 4 hhv. mindst 7. Se desuden anmærkning til figur 8 og 9.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

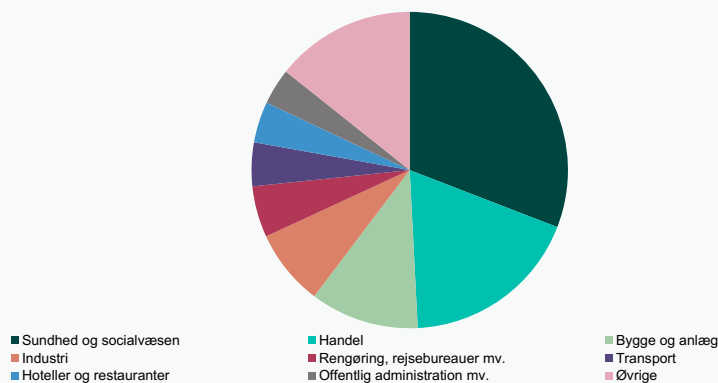
Andelen af nyuddannede faglærte, som er i beskæftigelse et år efter endt uddannelse, er ligeledes høj og varierer kun beskedent på tværs af elevgrupper med mere og mindre gode faglige forudsætninger fra folkeskolens afgangsprøve, jf. figur 18.

At beskæftigelsesgraden er høj for ellers meget forskellige elevgrupper tyder på, at erhvervsuddannelserne generelt giver et godt afsæt til at finde fodfæste på arbejdsmarkedet, også for fx elever med svage faglige forudsætninger fra folkeskolen.

De fleste nyuddannede faglærte, som er i beskæftigelse, finder arbejde inden for sundhed- og socialvæsenet. Knap hver tredje af de faglærte, som var på arbejdsmarkedet et år efter endt uddannelse, er ansat i sundhed- og socialvæsenet, jf. figur 19.

Figur 19

Beskæftigelse for nyuddannede faglærte fordelt på brancher

Anm.: Nyuddannede i 2015, som 12 måneder efter er i job eller driver selvstændig virksomhed.

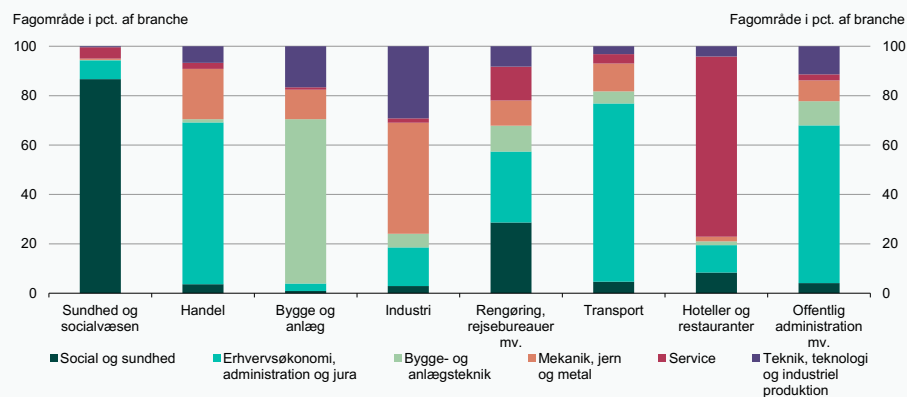
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Handel er den næststørste branche blandt nyuddannede faglærte med en andel på 18 pct. Dernæst følger bygge og anlæg samt industri med hhv. 8 pct. og 5 pct. af gruppen.

Der er generelt en tæt sammenhæng mellem valget af fagområde på uddannelsen, og hvilken branche man efterfølgende finder beskæftigelse i. Ser man på de otte største brancher blandt nyuddannede faglærte, aftager de fleste brancher primært faglærte fra ét enkelt fag. Eksempelvis er næsten 9 ud af 10 nyuddannede faglærte i sundhed og socialvæsenet uddannet fra social- og sundhedsområdet på erhvervsuddannelserne. Tilsvarende er flere end 7 ud af 10 nyuddannede faglærte i hotel- og restaurationsbranchen uddannet fra servicefag på erhvervsuddannelserne. I bygge- og anlægsbranchen er størstedelen af de nyuddannede faglærte uddannet inden for fagområdet bygge- og anlægsteknik, jf. figur 20.

Figur 20

Fagområde som andel af beskæftigede i de 8 største brancher for faglærte

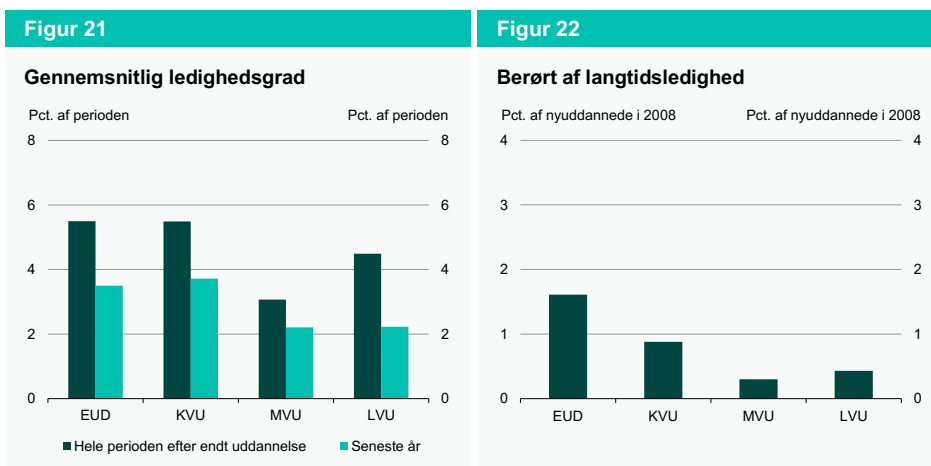
Anm.: Nyuddannede i 2015, som 12 måneder efter er i job eller driver selvstændig virksomhed. Der ses alene på den gruppe, som dimitterede fra et af de seks største fagområder på erhvervsuddannelserne, og som arbejder i en af de otte største brancher blandt faglærte. Der benyttes 19-grupperede brancher.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Ledighed

Både faglærte og personer med korte, mellemlange og lange videregående uddannelser oplever indimellem ledighed. I løbet af de første otte år efter endt uddannelse er de nyuddannede (fra 2008) ledige lidt mindre end 5 pct. af perioden i gennemsnit.

Ledighedsgraden varierer en anelse på tværs af uddannelsesgrupperne, således at nyuddannede faglærte og personer med korte videregående uddannelser er ledige 5,5 pct. af tiden i de første otte år efter endt uddannelse, mens særligt personer med mellemlange videregående uddannelser har en lav ledighedsgrad på godt 3 pct. over perioden. For nyuddannede med lange videregående uddannelser er den gennemsnitlige ledighedsgrad i de første otte år efter endt uddannelse 4,5 pct., jf. figur 21.

Anm.: Figuren til venstre viser den gennemsnitlige ledighedsgrad over otte år efter endt uddannelse i 2008. Der er ikke korrigeret for sæsonledighed. Figuren til højre viser andelen af nyuddannede, som i løbet af 8 år efter endt uddannelse i 2008, på et tidspunkt bliver langtidsledige. Langtidsledige er her defineret som personer, der har været bruttoledige i mindst et år uden afbrydelse.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Langtidsledighed er meget lidt udbredt på det danske arbejdsmarked. Et fåtal af faglærte såvel som personer med videregående uddannelser oplever langtidsledighed på et tidspunkt i begyndelsen af deres arbejdsliv.

Således oplever kun godt 1½ pct. af de nyuddannede faglærte at være langtidsledige i løbet af de første 8 år efter endt uddannelse. Tallet er endnu mindre for nyuddannede med korte, mellemlange og lange videregående uddannelser, hvor mindre end 1 pct. oplever langtidsledighed i de første 8 år af deres arbejdsliv, jf. figur 22.

Jobmobilitet

Danskerne er tilbøjelige til at skifte job relativt ofte, og derfor er jobmobiliteten på arbejdsmarkedet høj i en international målestok.¹ Tendensen til mange jobskift er en af de ting, som karakteriserer det fleksible danske arbejdsmarked.

Det er til gavn for samfundsøkonomien som helhed, når arbejdstagerne flytter sig derhen, hvor der er efterspørgsel efter arbejdskraft. Arbejdstagerne er ikke fastlåste og kan relativt hurtigt og uden store omkostninger skifte job. Det kan fx være begrundet med et ønske om at møde nye udfordringer eller afprøve en anden branche. Jobskift kan dog også være ufrivillige.

De nyuddannede faglærte oplever flere jobskift end nyuddannede med en videregående uddannelse i løbet af den første tid på arbejdsmarkedet.

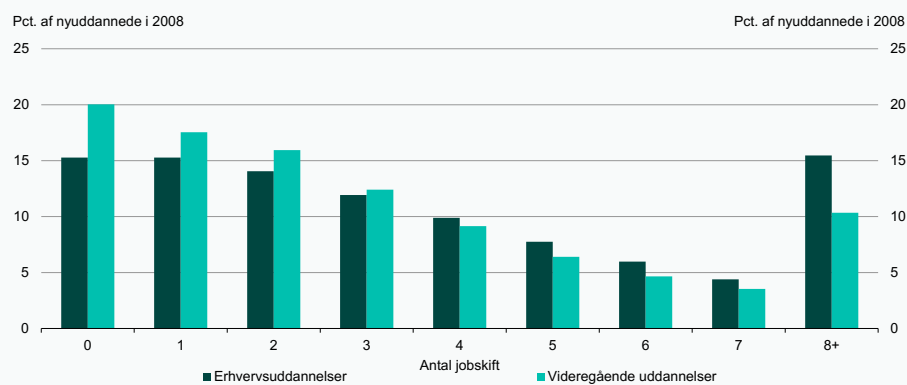
¹ I 2015 lå Danmark nr. 6 på ranglisten over OECD-lande med højest jobmobilitet målt ved andel beskæftigede med under ét års ansættelse i samme job.

De faglærte skifter i gennemsnit job fire gange i løbet af de første 8 år efter endt uddannelse, mens de nyuddannede med en videregående uddannelse almindeligvis skifter job tre gange over den samme periode.

For begge grupper er der dog stor spredning. Sammenlagt 30 pct. af de faglærte nøjes med maksimalt et enkelt jobskift i løbet af de første 8 år efter endt uddannelse, mens ca. 15 pct. af gruppen oplever mindst 8 skift svarende til mindst ét jobskifte årligt. Tilsvarende er det godt 38 pct. af gruppen med en videregående uddannelse, som højst skifter job én gang i de første 8 år efter endt uddannelse, mens 10 pct. i denne gruppe ender med mindst 8 jobskift over den samme periode, jf. figur 23.

Figur 23

Jobskift for faglærte og personer med videregående uddannelse i tiden efter endt uddannelse

Anm.: Jobskift i løbet af 8 år efter endt faglært uddannelse i 2008. Et jobskift defineres som en ændring i arbejdsstedet, der finder sted efter endt uddannelse. Der medregnes alene jobskift, hvor der observeres en bevægelse fra beskæftigelse ét sted til beskæftigelse et andet sted (uden mellemliggende periode med fx arbejdsløshed). Desuden inddrages kun observationer, som angiver en persons primære arbejdsmarkedstilstand.

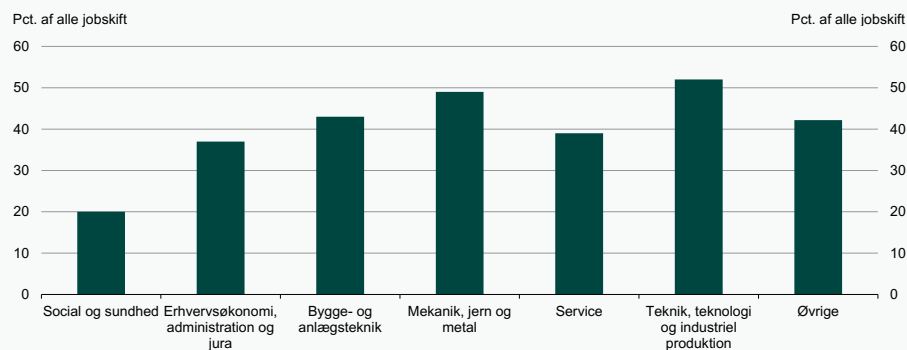
Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Det er heller ikke uvant for de nyuddannede faglærte at skifte branche i begyndelsen af deres arbejdsliv. Knap 4 ud 10 jobskift involverer et brancheskift, når vi ser på grupperingen med i alt 19 brancher. Det kan eksempelvis være et skift fra bygge- og anlægsbranchen til industrien eller fra handelsbranchen til hotel- og restaurantbranchen.

Faglærte fra fagområder som bygge- og anlægsteknik, mekanik, jern og metal samt teknik, teknologi og industriel produktion skifter branche oftere end gennemsnittet, mens særligt de faglærte fra social- og sundhedsområdet relativt sjældent skifter branche, jf. figur 24.

Figur 24

Brancheskift som andel af jobskift for faglærte efter endt uddannelse, fordelt på fagområder

Anm.: Brancheskift i forbindelse med jobskift i løbet af 8 år efter endt faglært uddannelse i 2008. Ved et observeret jobskift defineres et brancheskift som en ændring i den 19-grupperede branchekode.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

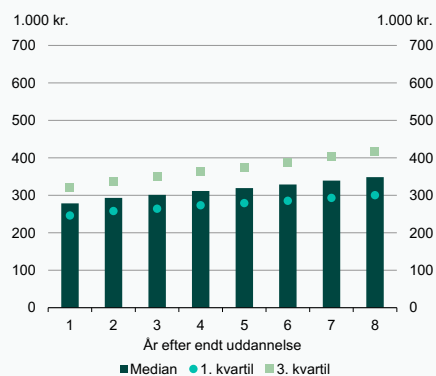
Indkomst efter endt uddannelse

De fleste faglærte finder hurtigt fodfæste på arbejdsmarkedet, når de er færdige med deres uddannelse, og tjener deres egne penge fra dag ét enten som lønmodtager eller som selvstændig erhvervsdrivende.

Året efter endt uddannelse er medianindkomsten for gruppen af faglærte lidt mindre end 300.000 kr. årligt. Det er lige knap på niveau med gruppen af nyuddannede med en kort videregående uddannelse. De nyuddannede med en mellemlang videregående uddannelse tjener knap 320.000 kr. året efter endt uddannelse, mens nyuddannede med lange videregående uddannelser er de mest vellønnede, idet de året efter endt uddannelse opnår en medianindkomst på godt 380.000 kr., jf. figur 25-28.

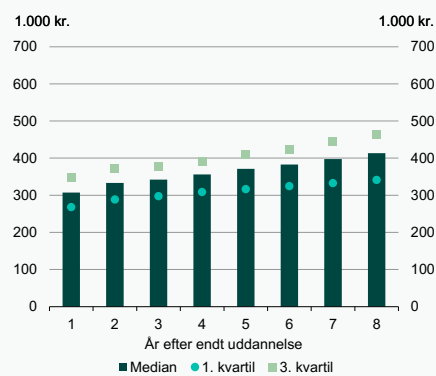
Figur 25

Årlig erhvervsindkomst for nyuddannede faglærte, 1-8 år efter endt uddannelse

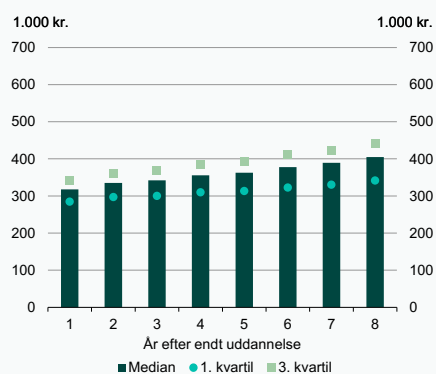
Figur 26

Årlig erhvervsindkomst for nyuddannede med KVU, 1-8 år efter endt uddannelse

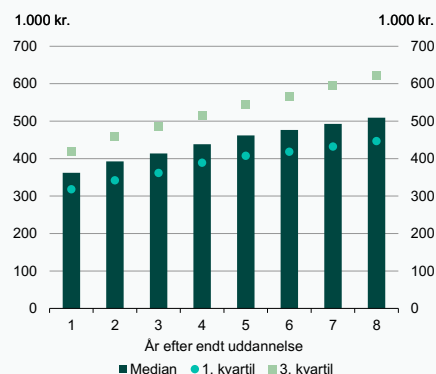
Figur 27

Årlig erhvervsindkomst for nyuddannede med MVU, 1-8 år efter endt uddannelse

Figur 28

Årlig erhvervsindkomst for nyuddannede med LVU, 1-8 år efter endt uddannelse

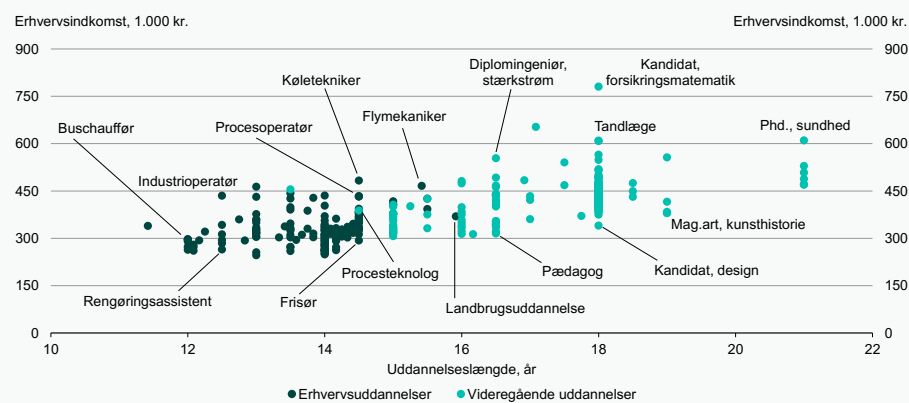
Anm.: Årlig erhvervsindkomst for fuldtidsbeskæftigede faglærte samt for fuldtidsbeskæftigede med en kort, mellem-lang og lang videregående uddannelse i år 1-8 efter endt uddannelse i 2008. Erhvervsindkomsten er summen af lønindkomst og virksomhedsindkomst.
 Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Alle nyuddannede uanset uddannelsesbaggrund oplever støt stigende indkomster i årene efter endt uddannelse, men indkomststigningen er i disse første år af arbejdslivet størst for personer med en lang videregående uddannelse. I det ottende år efter endt uddannelse tjener personer med en lang videregående uddannelse almindeligvis over 500.000 kr. årligt, mens faglærte tjener godt 350.000 kr. årligt. Personer med korte og mellemlange videregående uddannelser tjener lige omkring 400.000 kr. årligt i det ottende år efter endt uddannelse.

Der er generelt en positiv sammenhæng mellem uddannelseslængde og erhvervsindkomst efter endt uddannelse. De fleste erhvervsuddannelser er kortere end videregående uddannelser, herunder især de mellemlange og lange videregående uddannelser, og samtidig er indkomsten for faglærte typisk lavere end indkomsten for personer med en længere uddannelse, jf. figur 29.

Figur 29

Sammenhæng mellem påkrævet normeret uddannelseslængde og erhvervsindkomst 5 år efter endt uddannelse på tværs af uddannelser

Anm.: X-aksen viser den samlede normerede uddannelseslængde (fra 0. klasse og frem) for de respektive uddannelser. Fx er den normerede uddannelseslængde for arkitektuddannelsen 18 år svarende til 10 års grundskole, 3 års gymnasial uddannelse, 3 års bacheloruddannelse og 2 års kandidatuddannelse. Y-aksen viser årlig medianindkomst for fuldtidsbeskæftigede 5 år efter endt uddannelse i 2008 på tværs af uddannelser. Erhvervsindkomsten er summen af lønindkomst og virksomhedsindkomst. Der vises alene uddannelser, hvor mindst 10 personer er fuldtidsbeskæftigede i opgørelsesåret.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Personer med lange uddannelser ender således almindeligvis med en højere erhvervsindkomst efter endt uddannelse end personer med korte uddannelser. Men for en given uddannelseslængde er der alligevel betydelige forskelle på tværs af faggrupper både inden for det enkelte uddannelsesniveau og på tværs af erhvervsuddannelser og videregående uddannelser.

Et eksempel er forskellen mellem faglærte køleteknikere og faglærte frisører. Både uddannelsen som køletekniker og frisøruddannelsen har en normeret uddannelseslængde på 14½ år, hvoraf erhvervsuddannelsen udgør 4½ år. Men hvor den fuldtidsbeskæftigede køletekniker 5 år efter endt uddannelse almindeligvis tjener mere end 450.000 kr. årligt, er erhvervsindkomsten for den fuldtidsbeskæftigede frisør mindre end 300.000 kr. årligt.

Indkomstforskelle som denne kan være et eksempel på, at nogle fag – både blandt faglærte og personer med videregående uddannelser – er mere efterspurgt på arbejdsmarkedet end andre. Der kan således være arbejdskraftsmangel på fx faglærte køleteknikere samtidig med, at der uddannes relativt mange frisører, som efter endt uddannelse skal

konkurrere om de samme jobs og – hvis de starter deres egen virksomhed – også de samme kunder. Det har også betydning for indkomsten efter endt uddannelse, om den pågældende uddannelse primært retter sig mod beskæftigelse i den offentlige sektor eller i den private sektor, ligesom der kan være produktivitetsforskelle, som fører til, at personer med forskellige, men lige lange uddannelser, ikke får samme løn. Endelig skal en del af indkomstforskellene mellem faggrupper og på tværs af uddannelsesniveauer tilskrives sammensætningseffekter med hensyn til blandt andet køn, etnicitet og faglige forudsætninger.²

Der er adskillige eksempler på, at uddannelser med samme normerede uddannelseslængde giver vidt forskelligt afkast på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse.³ For eksempel tjener diplomingeniøren med speciale i stærkstrøm årligt næsten 250.000 kr. mere end pædagogen, selvom begge grupper har gennemført en mellemlang videregående uddannelse med en normeret uddannelseslængde på 16½ år. Et andet eksempel er tandlægen, som almindeligvis tjener 270.000 kr. mere end den designuddannede, selvom begge uddannelser har en normeret uddannelseslængde på 18 år.

De store indkomstforskelle på tværs af fag betyder, at lønnen – relativt til den normerede uddannelseslængde – i en række tilfælde er højere for fx personer med korte erhvervsuddannelser end for personer med længere uddannelser. Det gælder blandt andet fuldtidsbeskæftigede industrioperatører, som med en normeret uddannelseslængde på kun 12½ år almindeligvis tjener mere end 430.000 kr. årligt fem år efter endt uddannelse. Det er mere end indkomsten for langt de fleste andre faglærte, uanset uddannelseslængde, og også mere end indkomsten for nogen faggrupper inden for de videregående uddannelser.

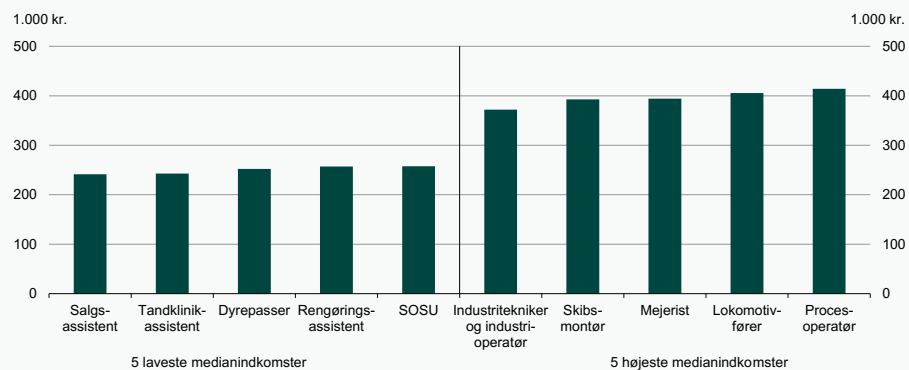
Ser vi alene på de faglærtes indkomst i året efter endt uddannelse, er industriteknikere og industrioperatører også blandt de bedst lønnede. Procesoperatører er den faggruppe, som tjener mest – mere end 400.000 kr. årligt – umiddelbart efter endt uddannelse, mens faglærte salgsassistenter og tandklinikassistenter (servicefag) tjener mindst, nemlig mindre end 250.000 kr. årligt i det første år efter endt uddannelse, jf. figur 30.

² En beregning af det privatøkonomiske eller samfundsøkonomiske afkast af erhvervsuddannelser og videregående uddannelser bør tage udgangspunkt i en sammenligning af livindkomsten for en gruppe af uddannede og en gruppe ufaglærte, som har de samme karakteristika som gruppen af uddannede. Se eksempelvis Økonomi- og Erhvervsministeriet (2007): *Vækstredøgørelse 07* eller Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018): *Uddannelses- og Forskningspolitiske Redøgørelse*.

³ Se eksempelvis De Økonomiske Råds Sekretariat (2003): *Dansk økonomi, Efterår 2003*.

Figur 30

Faglærte med laveste og højeste erhvervsindkomster i det første år efter endt uddannelse

Anm.: Årlig medianindkomst for fuldtidsbeskæftigede nyuddannede faglærte (med dimission i 2008) inden for de fem enkeltfag med de laveste indkomster hhv. de fem enkeltfag med de højeste indkomster. Erhvervsindkomsten er summen af lønindkomst og virksomhedsindkomst. Der ses alene på enkeltfag med mindst 30 fuldtidsbeskæftigede faglærte i opgørelsesåret.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.